

Uvodne besede

Problematiko pomanjkanja prehrane v tujini že več let znanstveno-raziskovalno obravnavajo različne humanistične in družboslovne stroke. Zgodovinske študije so usmerjene v historični prikaz ter analizo različnih plati in intenzivnosti pomanjkanja in lakote. S tem odstirajo tudi možnosti obdelave tega aktualnega vprašanja v sedanjosti in nakazujejo potencialne smeri razvoja v prihodnosti.

Znanstvena monografija *Lakote in pomanjkanje: slovenski primer*, ki je z medinstitucionalnim in mednarodnim sodelovanjem nastala v okviru raziskovalnega programa Podobe gospodarske in socialne modernizacije na Slovenskem v 19. in 20. stoletju – ta pod vodstvom dr. Žarka Lazarevića poteka na Inštitutu za novejšo zgodovino – se postavlja ob bok inozemskim raziskavam. Presega namreč dosedanjo v večini parcialno raziskovanje te tematike, saj se loteva celostne obravnave različnih vprašanj prehrane, vzorcev in strategij ter praks prehranjevanja, pomanjkanj in latentnih ter cikličnih lakot v slovenski perspektivi podeželja in mest od 16. stoletja do danes. Naniza tako obče kot tudi lokalne, skupinske in individualne, teoretične ter praktične izkušnje in jih umesti v širšo družbeno, ekonomsko in socialno dinamiko slovenskega etničnega prostora.

Pričujoča monografija predstavlja trinajst vzorčnih študij; uvodni razpravi, ki obravnava pojave lakote in njihove vzroke v evropski perspektivi, sledi dvanajst kronološko nanizanih poglavij o prehranjevalnih navadah ljudi različnih delov slovenskega etničnega ozemlja. Študije prikažejo, da vzroki za pomanjkanje in lakoto niso (bili) enoznačni, vezani so (bili) tako na vpliv vremenskih razmer, političnih odločitev in manipulacij, vojaške manevre, ekonomsko-socialne razmere idr. Avtorji pod raziskovalni drobnogled postavljajo tudi številne in različne načine, s katerimi so oblasti skušale omiliti pomanjkanje in lakoto tako na pravni kot izvedbeni ravni, pri tem pa ne pozabljajo na prikaz udejanjanja vizij samoiniciativne družbene in individualne odgovornosti.

Monografija po eni strani podaja »vsebinske analize dolgoročno spreminjajočih se vzorcev prehranjevanja v odvisnosti od splošne ravni družbene prehrambne blaginje« in opozori na to, da so se koncepti kakovosti življenja skozi zgodovino spreminjali, kar se je jasno izražalo v prehranskih standardih. Po drugi strani pa odpira »vsebine družbenega imaginarija prehrane kot življenjske nuje, pomanjkanja in lakote kot življenjske izkušnje v literarnozgodovinskem diskurzu« (Lazarević, *Vabilo*).

Vsebina znanstvene publikacije, ki se ukvarja s hrano kot eno od osnovnih človeških potreb, prikaže, da na pomanjkanje in lakoto naletimo na vsakem raziskovalnem področju slovenske preteklosti, da je vzrokov zanju več in da so ti različni, da nista omejeni zgolj na revnejši sloj in da njune posledice vodijo v povečano število obolelih oziroma smrtnost dela prebivalstva.

Posamezne perspektive, predstavljene v publikaciji *Lakote in pomanjkanje: slovenski primer*, ki obravnavajo različne pojave lakote na Slovenskem, pokažejo, da je na vprašanje o vzrokih pomanjkanja in lakote več odgovorov in da vzrok za pomanjkanje in lakoto ni zgolj tanka ločnica med zmanjšano razpoložljivostjo hrane in izpadom upravičenosti do nje. Monografija s tematizacijo obravnavanih pojmov in principom komparativne metode širi prostor raziskav in razprav na polje osebnega in družbenopolitičnega diskurza ter tako doprinaša k boljšemu razumevanju procesov, s katerimi se soočamo tako danes, kot se bomo z njimi soočali v prihodnosti.

Mojca Šorn

Luca Mocarelli

MED MALTHUSOM IN SENOM

NEKAJ MISLI O POJAVU LAKOTE IN VZROKIH ZANJ

UVOD

Moj prispevek sem strukturiral na naslednji način. Po kratki predstavitvi raziskovalne poti, ki me je privedla do monografije o velikih lakotah v Evropi, ki jo je nedavno objavila založba Cambridge University Press, uredila pa sta jo Guido Alfani in Cormac Ó Gráda,¹ bom predstavil merila, s pomočjo katerih je mogoče razlikovati med pomanjkanjem in lakotami, jih kot takšne opredeliti in z njihovo pomočjo pripraviti kronološki prikaz teh pojavov na evropski ravni. V nadaljevanju bom analiziral dve najpomembnejši teoriji o pojavu lakote: »Malthusovo«, ki se osredotoča na vidik ponudnika, in teorijo o *entitlement approachu* Indijca Amartya Sena, ki je bil zaradi svojih dosežkov na področju proučevanja lakote, pri katerem se je osredotočal predvsem na pomen povpraševanja in distribucije, nagrajen z Nobelovo nagrado za ekonomijo. V zaključku bom proučil dve instituciji, ki sta temeljnega pomena za proučevanje pomanjkanja in lakote. To sta na eni strani prosti trg in njegovo delovanje ter na drugi strani preskrbovalni uradi.

---

1 Alfani in Ó Gráda (ur.), *Famine in European history*.